

«Pensava que el cooperativisme era la manera de canviar la vida»

Entrevista a Ramon Pascual Ibañez, treballador de Can Waldes.

Àfrica Ragel

El 2007, un grup de socis de l'Arxiu Històric van fer una visita a Can Waldes.

En Ramon

En Ramon ens espera a la que va ser una barberia del carrer del Taulat i que ara és casa seva. Una casa plena de llum, amb un petit jardí on creix una immensa buguenví·lia que omple la llar d'energia positiva.

Seiem sota un oli immens pintat per Andreu Mitjans, un paisatge costaner del Poblenou, amb un dipòsit del gas al final i tres barques en un primer pla. En Ramon comença a parlar davant la gravadora mentre la Magda, la seva dona, traguina a la cuina. El moment és tan acollidor que de seguida ens transporta a tot allò que ens relata:

Vaig néixer el 22 de desembre de 1945, quan acaba la guerra mundial. La mare va anar a parir a casa dels avis, però nosaltres vivíem al carrer de la Llacuna, 43, que era una botiga d'ultramarins que regentaven els meus pares.

Els Ibañez són de València i els Pascual vénen d'Aragó, d'Andorra, de Terol i d'Alcanyís. Jo des de petit no he tingut cap problema a parlar català, tot i que el vaig aprendre de més gran, perquè a casa parlaven castellà amb els avis, que eren aragonesos. Entre nosaltres encara el parlem.

La infància la vaig passar en una part del barri que quedava tallada pel Cànem i per les Culleres. El barri, des de la Rambla fins al Parc de la Ciutadella, era un altre món. Allà la vida era més pobra però a la vegada més rica socialment, perquè la gent es coneixia molt i era molt solidària. Quan

hi havia les inundacions, perquè era veritat que la Llacuna era la llacuna, l'aigua entrava a mars a les cases. Era un riu que entrava per Lull i per Pujades i s'embassava allà. Nosaltres, que vivíem en uns baixos, teníem les fustes preparades per frenar l'entrada de l'aigua, que tot i així entrava. Baixaven tots els veïns a treure aigua.

De petit vaig anar a l'escola Anguera, que estava a sobre del forn El Sortidor. En aquella època, el meu món era molt difús, seia al darrere de tot i no hi veia bé. Vaig tenir molts problemes fins que, ja de gran, em van descobrir que era miop.

Després vaig anar a l'Acadèmia Montserrat, que estava a prop de la Flor de Maig, al carrer del Doctor Trueta amb Lutxana (avui, Roc Boronat), que tenia les punxes com si fos Montserrat. Als dotze anys vaig marxar per anar a formació professional a la Verge de la Mercè, a la rambla de Santa Mònica. Allà primer fèiem un preaprenentatge i tenies totes les branques: elèctrica, fusteria i mecànica.

Em vaig decidir per la mecànica perquè m'agradava l'automòbil. No vaig arribar a fer la revàlida ni encara menys la mestria.

Va ser en aquella època quan vaig conèixer la meva dona. Jo tenia setze anys i ella en tenia catorze. Ens vam trobar en un *guateque* a casa d'una amiga que vivia a la Rambla. Els nois ja havíem arribat a la festa i van començar a arribar les noies. I a mi, que de la colla era el més corpulent i el més desenvolupat, em van dir: «Ramon, acaba d'arribar una noia que té 21 anys i és molt alta, tu t'encarregaràs d'ella». I me'n vaig encarregar aquell dia i tota la resta de la vida.

Descobriments del moviment obrer

A la Montesa, el primer lloc on vaig treballar, hi vaig viure les primeres vagues. Sobretot quan vam anar a Sant Ildefons, van tancar la fàbrica d'aquí i van comprar terrenys allà. Van ser les primeres vagues que es van fer a la zona del Baix Llobregat. En una de les vagues que vam fer vam estar quinze dies amb un tancament patronal per reivindicacions de salaris, sense caixes de resistència ni res de res.

El primer dia ens vam trobar les portes de la fàbrica tancades i deu o dotze guàrdies civils vigilant-la. Se'ns en va acostar un i ens va dir: «Si no toqueu la porta, no passarà res. Si intenteu

entrar a la força, us fotrem hòsties fins i tot al carnet d'identitat». Ens vam plantar al davant, no vam intentar entrar. Feia fred i vam portar barrils per fer estufes.

Al final ens van portar davant del sindicat vertical. Ens van parlar de tal manera que la gent va sortir corrents a apuntar-se per entrar una altra vegada a l'empresa, tenia por de perdre la feina. Dos companys i jo vam ser els últims que vam entrar i ho vam fer perquè l'encarregat ens ho va demanar, ja no hi havia res a fer i ens podíem quedar sols. Nosaltres només volíem que admetessin els treballadors del comitè d'empresa i que els havien fotut al carrer. Encara que teòricament un comitè d'empresa és intocable, en aquella època se'ls carregaven perquè eren persones que creien en el que estaven fent i tiraven endavant amb totes les conseqüències. També és veritat que, poc temps després, gent que va marxar es va col·locar a Banca Catalana. Però tot i això, tenia la valentia de fer coses i plantar cara. Jo devia tenir uns dinou anys quan em van fer del comitè, era enllaç sindical.

Mai no vaig tenir cap problema pel fet de ser del comitè. Sempre vaig tenir el suport de la gent de muntatge. Estava molt ben valorat pels meus amics. Entre els dos encarregats em volien fer entrar al sindicat vertical, infiltrat, per tombar-lo. Però vaig dir que no. Havia presenciat coses al sindicat vertical que n'hi havia per llogar-hi cadires i no hauria estat capaç de fer el doble joc.

I aquí va néixer la meua forma de veure tot el món obrer.

Can Waldes i les vagues del metall

Vaig venir a treballar a Waldes l'any 1977. Aleshores cobrava 15.000 *peles* al mes. Quan vaig arribar, vaig pensar: «Hòstia, a quin forat t'estàs fotent, Ramon». Perquè Montesa era tot llum i Waldes era molt fosc.

M'estava al magatzem i allò era com una cova. Em vaig aprimar 10 quilos i em va costar molt acostumar-m'hi. Feia horari partit però sortíem aviat i podia anar a buscar els nens a l'escola, i això em va permetre poder conciliar la feina amb la vida familiar. Tot i els avantatges de ser a prop de casa, em va costar adaptar-me al canvi d'empresa, però al final m'hi vaig passar tota la vida.

Van ser aquells anys quan van començar les grans vagues del metall al Poblenou. Vaig començar a conèixer gent de la LCR (Liga Comunista Revolucionaria), l'OIC (Organización de Izquierda Comunista) i l'MC (Movimiento Comunista).

A Waldes va arribar, al departament tècnic, en Montrabeta, que venia de Motor Ibérica. Era de la LCR i amb ell vam fer una plataforma de reclamació de totes les reivindicacions que teníem sobre

el conveni per presentar-les a la direcció. Era tot un personatge, i recordo que durant les vagues, la policia el buscava perquè tenia un expedient que Déu n'hi do.

Va ser un temps mogut. Ara, en l'actualitat, sembla que s'hagi inventat una manera de fer política, un sistema nou, però en realitat tot ve de molt enrere. Aleshores, els sindicats no estaven legalitzats, fèiem reunions per tractar el tema del conveni del metall (Macosa, Can Ribere, Ribera...). Les fèiem a l'església del Sagrat Cor, al teatre que hi ha al darrere. Allà es triaven els delegats que anirien a parlar amb la patronal. Recordo el Marín, de Macosa; ell sempre volia sortir i no sortia mai perquè a l'hora de les votacions sempre es votava el Sala, de la CNT, i el Martínez, que no era de cap sindicat, era lliure, dels tallers Alá. Tots dos eren de tarannà anarquista.

En una de les vagues, un piquet ens va fer fora de la fàbrica i es va omplir de gent tot el tros de davant de l'escola i de l'església. Van tirar la porta a terra. Tot i això, hi havia molt poca consciència de lluita a Waldes. Quan els patrons van deixar de pagar els sous, ens va costar Déu i ajuda fer entendre als treballadors que allò cada vegada aniria a més i a pitjor i que la Waldes acabaria tancant. No ens vam fer cas, aquell dia vam sortir amb la moral per terra.

L'empresa va interposar un home entre ells i nosaltres. Es feia dir Mesa, era sud-americà, va venir de la fàbrica que Waldes tenia a Long Island. Però en Mesa de seguida va veure el tarannà que teníem nosaltres i va acabar posant-se de la nostra banda. Va dir als patrons que el que els treballadors necessitaven era poder parlar amb un interlocutor vàlid, i fins i tot va aprovar un augment de sou.

Era un home peculiar, en Mesa. La vida de Barcelona li encantava, sobretot la vida nocturna. Podríem dir que era un bala; es va separar de la dona i els americans, quan ho van saber, el van acomiadar. Va desaparèixer, es va esfumar.

En tot això, els troskistes buscaven gent per apuntar-se als partits; a Waldes, uns quants es van apuntar a la CNT i d'altres a Comissions Obreres.

Ramon Pasqual és el segon per l'esquerra de la segona fila. La fotografia és de començaments dels anys cinquanta. Tots són companys de joc del carrer de la Llacuna.

El 2006 es va celebrar el 25è aniversari de la cooperativa de Can Waldes. Ramon Pasqual és el que està al costat del faristol.

Els de la CNT no ens podíem apuntar al comitè d'empresa perquè la CNT no creia que haguéssim de ser allà. En canvi, Comissions sí que creia que des del comitè és des d'on millor podien defensar els seus llocs de treball.

La situació amb l'empresa es va agreujar i vam buscar una assessoria que no pertanyés a cap sindicat per portar tota la negociació. Vam anar a parar al Col·lectiu Ronda, que ja feia anys que coneixíem, des de les vagues del 1976.

Primer ens va portar el Reyes, un economista, juntament amb Francesc Gallisà, en Jornet i el Calderón. Els tres últims eren advocats. El maldecap més gran d'en Reyes era solucionar el tema dels sous, perquè ens havien tret la paga de Nadal, la d'estiu, alguna setmanada i, fins i tot, la roba de feina. Van decidir que calia fer demandes i execucions. És a dir, l'embarcament es mantenia fins que arribava un moment que sortia l'execució, però tot això s'anava plantejant perquè el nostre objectiu final era quedar-nos amb l'empresa. S'embarcaven terrenys, màquines, patents..., tot. I, perquè no quedés res sense lligar, fins i tot s'embarcava el nom de l'empresa.

Quan ho vam tenir tot enllestit, Antonio Reyes va desaparèixer i va aparèixer David Santacana, economista, un ideòleg d'aquells que costa d'oblidar. La desgràcia és que era una persona depressiva i en una de les depressions va posar fi a la seva vida. Però ell va ser el gran ideòleg de les cooperatives.

Ramon Pasqual amb dos treballadors més de la secció «nova línia» en la primera dècada d'aquest segle.

Durant tot aquest procés, un company i jo ens vam dedicar a anar a la Magistratura número 1, que és on es feien les subhastes, i així poder conèixer de vista tots els subhastats. Quan va arribar el dia de la primera subhasta, ens vam presentar amb tota l'empresa a la Magistratura i ens vam plantar davant la porta per no deixar entrar els subhastats i que no poguessin aconseguir l'empresa, ja que nosaltres no teníem prou diners per fer-ho. A la segona convocatòria vam fer el mateix, i a la tercera, que era la lliure, vam entrar nosaltres per participar-hi i quedar-nos amb tot. Vam haver de fer molta resistència per poder arribar fins a la lliure, vam defensar la porta de Magistratura com si fos la porta d'un castell.

I així vam aconseguir tota l'empresa, que va passar a les mans dels treballadors.

La nova Waldes

Vam crear una empresa paral·lela, una cooperativa amb deu treballadors a la qual s'anava passant tot des de l'antiga, fins que l'antiga va desaparèixer i va acabar integrada dins de la nova cooperativa. Es deia Industrias Waldes Sociedad Cooperativa Catalana Limitada.

Harry Waldes estava a Incosol, a Marbella. Vam fer una assemblea i vam decidir anar a explicar-li com havia anat tot. Vam anar el director de producció, José Cabrero, i jo; entre tots els treballadors ens van pagar el viatge fins a Màlaga.

Mai no podré parlar malament de Harry Waldes. Li vam explicar la situació; que havien fet tard, que els treballadors s'havien defensat perquè ells no havien donat senyals de vida, que l'empresa nova continuava portant el nom d'Industrias Waldes, però que ells ja no hi pintaven res, que tot allò era dels treballadors.

En va escoltar i ens va cedir l'ús de la marca. Abans de marxar, ens va preguntar quant ens havia costat el viatge i va demanar a un dels nois que hi havia per allà que ens el pagués.

A la Waldes, el nucli de cooperativistes creients era petit i ens va costar molt d'arrencar, de tirar endavant. I continuava sent una minoria. Aquesta minoria va anar complint anys i es va anar jubillant. Va quedar la gent que creia molt poquet en el tema de cooperatives. Van venir temps difícils i va haver de presentar suspensió de pagaments. Costa fer-los entendre que la cooperativa només pot subsistir amb el sacrifici de la gent, que els calerons que entren per la porta han de servir per mantenir l'empresa, els proveïdors, les instal·lacions, les bancs. I els treballadors, els últims.

Ens vam equivocar, va ser una errada nostra perquè no vam intentar, entre cometes, educar la gent en un tema que és nou.

Els Waldes suposo que conserven l'empresa dels Estats Units. Les altres, a París, a l'antiga Txecoslovàquia —Praga que era un palau enorme—, crec que han desaparegut totes.

Vaig fer la proposta d'anar a veure els txecoslovacs i hi va anar una comissió a parlar amb ells. Jo creia que la tecnologia txecoslovaca estava per damunt de l'espanyola. Però són molt tancats, no van saber veure que hi anàvem per col·laborar i no se'n van confiar. Ara fan peces industrials per a l'automòbil, estan ben col·locats al centre d'Europa per distribuir millor que des d'Espanya, però mai no vam poder fer cap tracte amb ells.

Les mobilitzacions de la metal·lúrgia i la policia

Vaig passar por davant de la policia, molta, molta por. Recordo un dia, eren els anys setanta, a la plaça de Lope de Vega (actualment, jardins del Doctor Trueta), van arribar un parell de columnes de gent, molta gent, no recordo haver vist tanta gent en una mobilització. Eren gent del metall de tota Barcelona. Els piquets anaven passant per les fàbriques i les anaven tancant.

Quan vam arribar a Macosa, ni tan sols ens van deixar arribar fins a la porta. Des de l'empresa Llorca, que estava abans d'arribar-hi, se'ns va creuar, al davant, un jeep dels grisos. Aquell moment el recordo amb un somriure, perquè un dels policies que anava al jeep va saltar i es va fotre a córrer cap a nosaltres, es va ficar al bell mig dels manifestants, es va aturar, ens va mirar, i quan es va adonar que estava sol, que els seus companys no s'havien mogut del cotxe, va fer mitja volta i va marxar corrents cap al jeep.

Aquell dia també va haver-hi una càrrega al carrer de Pujades amb Espronceda, i el quiosc de la parada de l'autobús es va quedar sense vidres. Jo em vaig trobar corrents tot sol per Pere IV, desesperat, fins que em vaig adonar que al meu darrere no venia ningú. Vaig pensar «atura't i camina amb normalitat». Quan vaig arribar a la botiga del meu pare vaig seure esgotat. Ell em va preguntar si hi havia molta policia, jo li vaig dir tot esverat: «¿Tú te crees que me he parado a contarlos?».

Recordo una vaga de benzineres convocada per la CNT. Estaven pràcticament totes les benzineres de Barcelona tancades. Teníem un company que

va oferir el seu R5 per anar a repartir la propaganda de la lluita de les benzineres, i portàvem el maleter ple de paperetes. Ens vam quedar sense benzina a mig camí, vam buscar una de les poques benzineres que eren obertes, i la del Sagrat Cor va ser la primera que vam trobar. Vam vigilar que no hi hagués *poli* vigilant-la i vam entrar a fer benzina. Encara no havíem baixat del cotxe que va aparèixer un policia per cada cantó. Es van acostar a nosaltres, van mirar pels vidres l'interior del cotxe, es van mirar entre ells i van marxar. Jo encara tremolo en pensar-ho.

Qui et digui que la policia no feia por, t'enganya. No feien respecte, feien por, perquè eren uns salvatges i no miraven a on tiraven.

Canviar el sindicalisme

Canviaria moltes coses. Algunes coses les tornaria a fer igual i d'altres les canviaria. Canviaria la forma de veure el sindicalisme, la forma de fer entendre a la gent que les cooperatives són una altra cosa. M'agradaria fer entendre que per formar una cooperativa ha d'haver-hi una gent que cregui en el projecte i que ha de treballar pel projecte, s'ha d'entendre que és una forma diferent de viure.

Jo sempre havia tingut la creença, creença ingènua, que podies canviar alguna cosa a la vida, i vaig pensar que el cooperativisme era la manera. És ser una creença que ja no tinc.

Manifestació de la CNT contra l'Estatut dels Treballadors que es va acabar aprovant el març del 1980.

Façana de Can Waldes en una instantània dels anys setanta.